

RAZGOVOR

KOGA

VILE ILIRKINJE

IMADOSHE

U PRAMALITJE

GODINE

1835.

U KARLOVCU,

Tiskom Ivanna Nep. Prettnera.

MINISTERSTVA ZAHRANI
VĚCÍ
V PRAZE

I KOGA

PRIUZVISHENOJ, PRISVITLOJ, KRAS-

NOJ I PLEMENITOJ

GOSPODI,

I SVEMU

OSTALOMU PRISLAVNOMU I PRIGLASNOMU

NARODU ILIRSKOM

SVAKOJAKE PLEMENITE KRIPOSTI, OSOBITO

PAKO SVOJE

STARINSTVO

LJUBECHEMU, ZA VIKOVIÇNJU USPOMENU KROTKIM

i umiljatim särdcem

VILA BOSANSKA

prikázá:

Vila Primorkinja Posestrime na veselje zove.

Josh nebishe zabililа zora,
Primorkinja side ukraj mora,
Sidech pisme ona piva nove
Posestrime na veselje zove:
Veselmo se, Posestrime mile
Svekolike Ilirkinje Vile!
Evo veche cärna zima projde
A zeleno Pramalitje dojde,
Sunce vruche zrake jur pomoli
Da s' ogriu sva stvorenja doli.
Lipo vrime i ugodno ovo,
Ko se zove Pramalitje novo
Sva stvorenja rádostno primaju,
Jerbo dara lipsheg' neimaju.
Ugleda se evo mravak cärni,
Gdi veseo po zemljici värvi,
Xdrali ovda skoro proletishe
Ljetovati ljeto odletishe.
Vech prokuka evo kukavica
Doleti nam' ptica lastavica,
I dojezdi dugonogi rodo,
Koino je po daleku hódo.
Iz ulishta sad izleti pçela
Po cvitnjaku zuçe ter vesela.
Piva texák bavechi se s' plugom,
Piva pútnik putujuchi lúgom.

„— — *Nit sam xedan, nit sam gladan*
Dobromi je, i boljem se nadam.“
Na polju se ovce ugledashe
I çobani jasno zasvirashe.
Iz nutarnjih starci izajdoshe,
Pak prid kuchom oni posidoshe,
Za viditi kako raste trava,
I za gledat lazuchega mrava.
Izajdoshe joshter i vezilje
Pometnuvshi zimno rukodilje,
Da po värtlu lipo cviche sade
Ispravlaju pako struke mlade,
Pokraj njia kolje privezujuch
Usahnulo shto je odrezujuch.
Procvate se rumena ruxica,
I pod tärnom plava ljubiçica.
Ev' diçica skaçu po sokaku
Nesmetaju u radenju majku,
Al najvishe sada se veseli
Svaki Junak, i ovako veli:
„*Hvala Bogu dojdoshe nam dani,*
U koim se diele mejdani.“
Veselte se dakle svi Junaci,
Ponajvishe silni Vilenjaci,
Jer moxete vech kroz goru hodit
S' Vilam igrat, i pisme izvodit,
Veselmo se i mi Posestrime,
Jere dojde od radosti vrime.
Zelenim se jur zaodi gora,
Povärvite iz vashiu dvora,
I hodite, da kolo igramo
Od veselja sva zlamenja damo.

Posestrime podigoshe se

do dvora Primorkinje Vile, za uçinit ondi opchenito veselje.

Kad zaçushe Vile ove glase,
Razpletoshe svoje zlatne vlase,
Josh haljine zimne sa se svlaçe
Tankovitu svilu pák oblaçe,
Tada lete skupa k' sinju moru,
Primorkinje Vile bilu dvoru;
Kako one k' mistu doletishe
Divno kolo odma uvatishe,
U tom kolu one ter igraju
Igrajuchi pisme josh pivaju. . .
Kolo vodi Vila Budimkinja
A povodi mlada Sriemkinja,
S' jedne strane piva Dalmatinka
Sh' njome Vila grada Dubrovnika,
S' drughe strane páko Biogradka
I sh' njom Vila mladjana Horvatka.
Vesele se tako sada Vile,
Jer je Pramalitje nije zime. —
Joshter Vile jedno imat xele
Zato medju sobom ovak vele:
Pobratime gdi si ti Apollo
Odavna te çeka násho kolo;
Nuder! sada i ti se probudi
Pak uz gusle javorove gudi,
Vexi Pobro na tamburu xice
Da nam moxesh razveselit lice.

Dojde i Apollo.

Istom Vile medju sobom zbore
Al dojezdi iz zelene gore

Pobratim Apollo, kog xelishe,
Pokraj kola imati hotishe.
U dohodu Vile on pozdravlja
Ovako se njima joshter javlja:
Bóg pomozi Posestrime mile
Svekolike Ilirkinje Vile!
Jestel zdravo, i jesteli mirno?
Kaxite mi, mlade Vile, virno."
Vile njemu odgovore daju,
Pák istoga za zdravje pitaju;
Zatim vinac one opletoshe
Ter na glavu njemu natakoshe:
Josh pruxaju njemu kupu vina,
Koje ima devet jur godinah.
A kadli se rujnog vina dobro
Taj naguli mili Starac pobro,
Rujno vince udari u lice
Cärna kärvca probi jagodice,
Znoj privruchi obli njemu čelo,
Ukaza se sa svim tad veselo.
Baca dakle Starac kabanicu
Na mladjanu zelenu travicu
Pák natexe na tamburi xice,
Da on razveseli Vilam lice.
Zatim kuca uz tamburu glasno
I josh piva iz sveg gärla jasno,
Ali bjesan tako lipo kuca
Slushajuchim da u särdce puca;
Pjeva pako pisme svake värste,
Jer on njia znade sve na pärste.
U pismama spominja Junake
A pristrashne one Vilenjake:
Ljutog zmaja *Kashtriotich* Bana
Slavio se do sudnjega dana,
Za njim pako *Sibinjanin* Janka,

Koi bishe svima Turcim zamka,
I njegova sina *Mathiasha*
Koi bishe njekad dika nasha;
Josh *Sekulu* silnoga viteza,
I Nikola Zrinovicha kneza.
Bjesnu silu *Relju Boshnjanina*,
Ljutu guju *Ivu Senjanina*,
Glasovitog *Marka Kraljevicha*,
I Junaka *Milosh Obilicha*,
Josh spominja on *Kulina Bana*
I privedrog *Kosharich Stipana*,
Glasovitog vojvodu Härvoju,
Koi vazda snaxan bi na boju.
On pivajuch glavom kadkad mahne
Iz dna särdca gorko ter uzdahne.
Kad to pako opazishe Vile
Ovako su njemu govorile:
Ah! takoti sunashca i danka,
Draghi brate, kaxi shto ti manjka?
Placuch daje odgovor Apollo
Svekoliko gdi ga slusha kolo:
Ja se moram Vile xalostiti
Niti mogu särdcu odoliti,
Ali zato nemojte se cudit,
Vi nemojte mene starca kudit.
Uzrok moje prigorke xalosti,
Ke nemogu izkazati dosti,
Nije drugi, sestre, nego ovi:
Kamo sricha! dabi bio novi:
Vidim Vile, dase veselite
Niti vishe ishta vi xelite;
A Bosanku nitko nespominja,
Nit tko veli: gdi je Bosankinja?

Vila Bosankinja, znajuch

da se Posestrime vesele, i videch da se ona sh' njima nemoxe sastati, i zajedno veseliti, penje se na jednu visoku stinu, i na njoj sidechi gorko plaçe, i suze proliva.

Kad to pako bishe opazila
Prixalostna Bosankinja Vila,
Na visoku stinu tad uzijde
Posestrime dabi vidla side,
Sidech tako gorko poçe cvilit
Kó dache se skoro s' dushom dilit,
Cvílech ona poçe nabrajati
I s' godinam dneve i smärt zvati,
Da nju jednoç ljuta smärt umori
Jerje gorak xivot njoj u gori;
Cvilech jadna broji svoje tuge,
Za k' neznadu njene mile Druge:
U robstvu sam veli ostarila
Turcim dvorech mladost ostavila,
Evo sam se sa svim pogärbila!
Kojano sam kó vreteno bila,
Krila su se moja oblomila,
Koja su me pod oblak nosila.
Ja nemogu tuxna sad letiti,
Nit se mogu pod oblak izviti.
Noge moje vech nemogu igrat
Nit se mogu po daleku skitat.
Jedva mogu na stinu uzachi
Ponajlagshe nabadajuch sachi.
Ruke moje od nevolje shtrepe
Za lipotom oçi vish' nehlepe,
Kose moje evo pobilishe,
Koje cärne kao gavran bishe,

Obrazi mi strashno potavnishe,
Koji bjelji od sniega bishe,
Jagodice moje posve blide
Od velike nevolje i bide,
Ustami se ruxno izkrivishe,
Koja njegda kao cvjetak bishe.
A i zubi svi su pofalili,
Koi su tvärdji neg' u fila bili.
Dopadoshe mene ove muke
Odkad padoh já u turske rúke.
Znadem da se Vile sad vesele
Mene medju sobom imat xele,
Ali meni to nije moguche,
Da já mogu otichi od kuche . . .
Il ti dakle nebo prolomi se,
Il ti cärna zemljo razpukni se,
Tere mene jednoç vi proxdrite,
Da nexivim vishe, uçinite.
Na taj chu se naçin utishiti
Jerbo nechu tad Robinja biti.
Sad se, tuxna Bosno, teb okrechem,
Tuge tvoje prid oçi ti mechem:
Gdi su, Bosno, tvoji Vitezovi,
Vedri Kralji, Bani i Knezovi?
Kam Gospoda i Gospodiçichi,
Gdi s' toliki priglasni Plemenichi?
Gdi gradovi sivi sokolovi,
Gdil' varoshi bili labudovi?
Uxivanja gdisu? gdije dika?
Koj' imade pria çetir' vika
Kad che srecha, Bosno, teb' osvanit,
Kad chesh turski jaram s' vrata jamit?
Çudi chu se, ajme! i umärt chu
Çesto mislech tvoju ja nesrechu. . . .
Ta to znadu i starci i dica,

Da pedeset i sto godinah
Ungaria pod Turçinom bishe,
Slavonia shtogod malo vishe:
Tad s' pomochu svemogucheg Boga,
A kripostju Cara Leopolda.
Odavle se Turci iztirashe
Domorodci rado propivashe:
To se isto s' Dalmaciom zgodi
Ista srecha Horvatsku pogodi.
Sve to bishe u stara vrimena
Od koiju sad je uspomena.
A sad evo nashiu godinah
Po hotjenju Boga Gospodina
Nastojanju Kralјáh i Cesarah.
I ostálih dobriu glavarah
Kraljevine mnoge progledashe
Izpod jarma glavu podigoshe:
Gärçka zemlja sad zadobi Kralja
Krasna Särbska steçe Gospodara;
Al ti, Bosno, kako jednoç pade
Pod Turçina, tako i ostade!
I zar ostati chesh navik vika?
Ej! xalosti moja privelika,
Jao! meni Vili tuxnoj jao!
Na uvik che biti meni xao . . .
Tko che tvojih Turâk slomit silu?
Tkol'che mene utishiti Vilu?
Jao! meni opet tuxnoj jao!
Uvike che biti meni xao. —
Odkad tebe Sinci izgubishe
A neçisti Turci naselishe,
Nije vidit u tebi Junaka
Nijednoga snaxna Vilenjaka.
Nije vidit u teb dobrog mira,
Odkad turska zapovida vira.

Gdi su tvoje cärkve uzorite,
Gdil gospodske kúche plemenite?
Nije vidit u tebi zvonika
Od Mostara tia do Zvornika,
Od Zvornika gori do Xupanjca
Od Xupanjca doli do Gradaçca.
Neçuju se kucajuchi sahti
Tko che dakle vrime uprav znati?
Neçuju se jasnovita zvona;
Jer su davno potavnila ona,
Nije vidit krixa pokraj puta,
Nit je vidit kamenitog stupa
I na njemu Svetiu prilika
Shtobi bilo Pravovirnim dika . . .
Gdi su bile njegda mudre skulë
Ond' se sada bile turske kule;
Malo dakle imash uçnih ljudih
Porad toga svatko tebe kudi.
Nejma u teb nauçnih likarah
I rad toga mnogo imash kvara.
Jer kada se koigod razboli
Bärzo sh' njime smärt udari doli. —
Ah! ah! gdisi ti *Kuline* Bane,
Gdil privedri *Hercexe Stipane*,
Svitle krune *Tvärtko i Dabisha*
Vas spominjuch tugami je visha,
Sjajni misec *Krishtichu Ostoja*
Gorkami je uspomena tvoja,
Xarko sunce *Jablanovich Stipo*,
Vi biaste nareshenje lipo
Cile Bosne i Hercegovine
Plemenite vashe didovine;
Da bi od vas koji sad ustao
Porushenu Bosnu razgledao:
Znadem da bi odmah proplakao,

Iz sveg gärla podviknuo jao!
Ta toli je Bosne slavne stanje,
Takoli je u njoj pribivanje. — —
Ej! prokleta bila turska viro
Da Bóg dade nigdi te nebilo,
Mnoge ti si zloche uzrok bila
Kraljevine dok si porushila,
Stare majke gorko ucvilila
Mlade ljube u cärno zavila,
Mile séke s' bratjom rastavila,
Sirotice mloge uçinila . . .
Proklet bijo Care Muhamede *)
Koi Bosnu u xalost uvede.
I prokleta bila tvoja ruka,
Koja uzrok posta mojih mukah
Pogubivshi Bosanskoga Kralja
Tomashevich imenom *Stipana*,
Stipu Kralja r e k o h pogubivshi
Sve Kraljestvo u zlo oborivshi
Mene jadnu Vilu zarobivshi.

---

*) Car Turski imenom *Muhamed drugi*, sin *Murata drugoga*, *i Marie* kcheri *Jure Brankovicha* Poglavice Särbskoga. — Reçeni Muhamed veoma je bio oshtrouman, pét jezikah znao je, i u mnogim drugim znanjim bi izvärstit, a osobito u *Zvizdoznanju* razumio se je mnogo. — Side na pristolje Carstva turskoga god. 1450. Carevo je 32. god. i sve ovo vrime provede u ratu protiva Kärstjanima. Osvoji dva Carstva, Carigradsko i Trapezuntinsko; takogjer dvanaest Kraljestvah, medju koima jest i Bosna. Ovo Kraljestvo Muhamed osvoji godine 1463.

Vila Srimska nastoji utishiti Bosankinju.

Tuxbu çula njena Posestrima,
Mlada Vila od bogata Srima,
Bosankinju tere razgovara
Istu u tom razgovoru kara:
Bosankinjo zashto s' tako tuxish,
Jer ti slavnu Bosnu dotle ruxish?
Ta to carstva i kraine znadu
Nebo, zemlja poznano imadu,
Da je Bosna slavna izabrana
Od sveg svita ponosna nazvana . . .
Ima ona i bogastva mnoga,
A imade joshter i brez toga
Na sve strane visoke planine
Iz med' njia shiroke doline,
Koje shumom jesu nakichene
Mirushavom travom nareshene;
Obiluju pako te planine,
I njiove shiroke doline:
Gvozdjem, bakrom, srebrom, suvim zlatom a)
Svisu pako ljudi stvarju za tom.
K' tom imadu različito voche,
Koje kupit moxe tkogod hoche *).
A i drugim stvarma obiluju **),
Koje ljudi od vech ter miluju.
Ima Bosna i liepa polja
Po koima raste i najbolja,

---

a) Philipp. ab Ochevia Epit. Vet. Bos. pag. 109.
*) Orahe, lishnjake, kestenove, borovnice, smreku, sărçanik, i ost.
**) N. P. različitim svirkama.

I najlipsha pshenica bjelica,
Sa kojom se tove ljudska lica.
I livade plemenite ima
Po koima raste djetelina,
Sh' njome druge mirushave trave,
Koje sladko jedu konji, krave,
Rigje koze, i runate ovce,
Koje Bosni uzmnoxaju novce.
K' tomu Bosna ima plodne njive
Po koima rastu xute dinje,
Pokraj njia sladke ljubenice
Dobra rana, al za male dice. . . .
Ima Bosna i velike Rike,
Koje njoje uzmnoxaju dike:
Bosna rika po srid Bosne teçe *)
Ona tekuch u Savu utjeçe.
Drina Bosnu od Serbie dili,
Ukraj istc grad se Zvornik bili.
I lipaje Sava voda ladna
Kuda teçe, nije zemlja gladna; b)
To svidoçi staracz Milovane,
Koga slave Vile na sve strane:
Värbas, Pliva i Usora rika **)

---

*) Bosna voda iz Sarajskih planinah iztiçe, i poçmav od svoga vrila techi, gotovo po sridi cipa Kraljestvo Bosansko. — Priplemenita polja s' obe strane Bosne vode: imaju takogjer pokraj Bosne Varoshçichi (turske Kasabe) kakono: *Visoko, Zenica, Xepçe, Maglaj.* — U Bosnu salivaju se vode: *Dragaça, Lashva, Spreça, Krivaja,* i drugi potoci primnogi. —

b) Kaçich Razg. Narod. Slov na listu 188.

**) Värbas poçima od gornjeg *Skopja.* Doli niz vodu iduch posli dvanaest sahta s' live je strane Värbasa grad Jajce. I doisto ovo je misto prilipo, buduch da ovdi Pliva voda povecha od Värbasa iz jedne strashne visine, s' velikim zukom, bukom i pljuskom skaçe u Varbas. — Odkud obiçaju rieti: *Gdi upada Pliva u Värbas*
Ondi odma gubi ona glas.

K' tom Neretva mala i velika;
Ova ima na seb do dva mosta *)
Koima se moxe diçit dosta. —
Jest posavska Shljivovica jaka,
Koju troshi i starac i báka,
A kam sricha! da neznadu dica:
Shto che riti danas shljivòvica.
Glasovito vino jest Mostarac
Od njega je glasnii Brochanac . . .
Ima josh dva osobita dara,
Kojim nije svagdi nachi para: c)
Od oviu jedan jest Toplica
Drugi pako voda Kiselica;
Ovima se bolestnici liçe,
Ozdravljeni dragog Boga diçe.
Svi pak ovi plemeniti dari
Od naravi jesu Bosni dani.
Vidish dakle, da dostojno Bosna
Naziva se slavna i ponosna.
Ima çim se moxe ponositi
Nek zavidi tko che zaviditi. —
Josh varoshe ima i gradove,
I njihove visoke zidove,
Koje mnoge broji na sve strane,
Od Izkopah da nju njeni brane:
Sarajevo särdce Bosne cile
Kako znadu Posestrime Vile,
Grád *Bobovac*, *Travnik*, *Jajce*, *Teshanj*,
U komu se pravi gusti çeshalj;
Banja-Luka, *Pridor*, k' tomu *Skopje*,

---

*) Jedan most jest u Konjicu, a drugi u Mostaru, od koga se je i Grad pozvo Most-star ili Mostar. Obadva ova mosta kamenita, mnogo i mnogo stotin godina imadu.

c) Philip. ab Ochevia l. c. Toplice imadu kod Sarajeva, kod Banje-Luke, kod Graçanice.

Komu ime dade bojno kopje;
Mostar, *Stolac i Ljubuski* ravni
Glamoç, *Livno*, *Rama*, *Zvornik* slavni.
A imade dva varosha *Soli* *)
Malo pako nixe njia doli
Grad *Srebärnik*, gdi se kopa srebro,
Koje ljudi ljube kao rebro;
Ima Bosna josh i druga mista,
S' koima se moxe diçit ista.
Imat sestro take pak varoshe
Viruj, draga, nisu sriche loshe.
A da s' riçi ove od istine
I visoke znadu tvoje stine,
Znade josh i lepir koi leti,
Nit imade i malo pameti.
A da nebi znala ja to Vila,
Koja sam se u Bosni rodila,
I odrasla, i josh odgoila
Mnogo vina rujnoga popila.
Ta Bosna je moja didovina,
Iz Bosne je moja sva rodbina. . .
Pristan dakle Bosankinjo tuxit,
Nemoj vishe slavnu Bosnu ruxit.

Opet Bosankinja govori.

Ove riçi çuvshi Bosankinja
Mnogo vishe napuni se kinja,
Groznim suzam niz obraz obori
Srimskoj Vili ovako govori:
Shto je korist imat lipe dare

---

*) *Soli* dojnje, i gornje (Turci zovu *Tuzla*) zato se zovu, zashto se ovdi só vari, a moxebit, daje njekad i kopana. —

A sluxiti slipe gospodare? d)
Kakvi jesu kärvoloki Turci
Gorji nego ikakvi ajduci. . . .
Shtol mi falish sestro ti Planine *)
I njiove shiroke doline,
Kojeno je obuzela shuma
Nit je vidit igdi kroz njih druma,
Vech su svagdi samo tisne staze,
Pokraj kojih na putnike paze
Kärvolie, lupexi, ajduci,
Kadkad pako medjedi i vuci.
Kärvolie putnika ufate
I na naçin svaki njeg napate,
Zatim uzmu od njeg shto imade
Ubiju ga, da nitko neznade:
Dokle njega muçe tud lupexi
Jur iz strane zvirka nato rexi;
Posli pako nego ga ubiju
Odma gladne zvirke tud se sviju,
Tere proxdru märtvoga putnika,
To je xalost moja privelika!
Kad ga ta nesricha mimoiti
Iz planine na polje pohiti,
Scinech jadan da che on na polju
Nachi srichu shtogod malo bolju,
A kad tuxan na polje izajde
Opet novu napast tude najde:
Doçeka ga pogana Balia **)
Suljo, Mujo, Jashar ol Alia,
On nepushcha putnika u miru,
Vech mu psuje dushu, zakon, viru;

---

d) Quid sunt sine Justitia regna, nisi latrocinia magna. S. Aug.
*) Planine na glasu jesu: *Vlashich* nad Travnikomi, *Velex* nad Mostarom, *Igman* nad Sarajevom, *Zéc, Malovan i o.*
**) Balia, Turçin, Muhamedovac, Muslim, sve je jedno.

Josh potexe pushku il noxinu
Za pristrashit putnicku druxinu.
Pritech glavom tamo amo mashe,
Sjashi, veli, odma s' konja vlashe! *)
Posli nego s'konja njega stira
Joshmu neda pogan turska mira,
Vech otimlje od njeg' pitje, jilo,
Ej! Turçine da bi ti prisilo.
I ak shtogod od novacah ima,
Raztavlja ga Turçin odma sh' njima.
Tad ga pusti pochi s' xedjom, gladom
Napunjena priçemernim jadom. —
Kadkad njeshto i vishe se zgodi
Nova xalost Putniku urodi:
Holi Turçin dade vatru pushki
A zaviçe: därx se Vlashe mushki!
Pukne pushka, çovika ubije
Tako, da ga vech na svitu nije.
(To uçiniv on ucvili majku,
Bratju, sestre i dicu nejaku,
A najvishe milu xaruçnicu
Odsad veche jadnu udovicu)
Sa xivotom kad ga pak rastavi
Märtvo tilo u gärm gusti stavi,
A on ide vesel po putu
Nit se boji glavi niti skutu;
Ej! nepravdo nigdi te nebilo!
Tvoje dilo, nije nikom milo. . . .
Ako vidi, da je on siromah
Ni tadaga neche pustit doma:
Vech ga goni prid sobom po putu:
Da mu moxe zadat vishu tugu,

---

*) Turci Kärstjane poshteniom riçju zovu: *Raja;* a kad hoche pogärdit reknu: *Vlah, Vlashe, Kärst.*

Kadamu se poçme ogövarat,
Ja se, veli, nedam Vlashe varrat;
Neznash da je Bosna turska zemlja,
Ovdi Kärstu tvoga nishta nejma,
Mi smo Turci ovdi Gospodari,
A bili su josh i nashi stari,
Vi pak Vlasi vazda jeste kmeti *)
Tako hoche nash Muhamed sveti.
Kmeti pako kó i drugi suxnji
Gospodarim svojim jesu duxni
I dan i noch brez pristanka dvorit
A protiva nishta negovorit.
Cärko dakle, osto, morash slushat,
Ako nechesh tatarkinju kushat. **)
Znaj bre Vlashe! da se ja neshalim,
Niti shto si ti siromah xalim. —
Taká rade ne samo na putu
Nego i na istom joshte sudu.
Zato po sokacim viçu dica:
Neznajucha shto che rit krivica:
Danas tko je jaçi oni kvaçi
Tärpi páko, koi je nejaçi. —
Kod Turçina nije nachi pravde
Ak i rekne: ah! tako mi brade,
Zemlje, koju gazim, oli neba,
Josh s' koim se ranim slatkog ljeba,
Vire, posta, ol istoga Boga,
Muhameda Svetca velikoga,
Nije velim kod njih nachi pravde
Jerbo svegjer o nepravdi rade.

---

*) Kmet jest oni, koi sidi na tugjoj zemlji.
**) Tatarkinja zove se biç, koim se sluxe turski Tatari (knjigonoshe) na putu.

Al poslushaj neçisti Turçine,
Neznam uprav, kako nosish ime,
Shto ja tuxna Vila tebi xelim:
Rad nepravde twoje, i josh velim:
Ti na skoro slipçe ljeb prosio,
Na ramenim glavu nenosio,
Djavli tebi pogulili bradu!
Zashto nechesh da poznadesh pravdu? —

Sad poslushaj, shto po kucham biva,
Kako ljude muçi dusha kriva: *)
Na priliku: dojdu dva Turçina
Dojde kadkad josh i trechi sh' njima,
Unishavshi jedan poçme vikat,
Za proxdreti shtogod poçme pitat:
Çujesh Vlashe! daj nam jesti, piti,
Drugaçie odmah zlo che biti;
To govori, a nox vech potexe
Livom, desnom pushku on natexe,
To dilujuch on se särdit çini,
Drugi ko da nije u ljutini
Poçme njega tjeshit i moliti
Prefativ mu ruku govoriti:
Nemoj, çujesh! komshia je dobar
I znam da nexeli biti modar,
On che nami dati shto xelimo
Samo nek mu sile neçinimo . . .
Dokle Turci medju sobom zbore
Mushke glave stojech njima dvore,
Jedni çistech, jedni pushech lulu,
Al u särdcu tada strashno kunu
Drugi konje balinske vodaju
Sino, vodu, jeçam njima daju:
Stareshina traxi pak rakiju

*) Turçin.

Koju Turci kano vodu piju,
Vatru loxi, tavu pere Maja
Za ispechi çimbur njim od jaja.
Ako svega, shto pitaju, nejma
Po kuchama iduch uzaima;
U tô vrime mala dica plaçu
Kudgod pojde Majka, za njom kamcu:
Nepristance viçuch: Majo, Majo!
Kad chc otich taj prokleti Smajo?
Daj nam Majko danas ti uxinu,
Da idemo traxit mi druxinu.
Obziruch se Majka njia tishi
Rekav: dico! vi ste ko i mishi!
Hotili bi vazda shtogod xvakat,
Ko da nebi mogli gladni skakat,
Pritärpte se, neka Turci odu,
Zatim i mi dobit chemo zgodu
Za tilesa nasha pokripiti
Kolk moguche sinci bude biti.
Evo nove muke od Turakah
Neche oni jest peçenih rakah,
Nego ishtu chevap, sir i meda,
Mislech da imade pak da neda,
Pokraj toga oke tri rakie
Kaxi, da jim jedna dosta nije.
Çovik jim se kune da nejmadô
Oni vele: ima al nedade.
Kreshu dakle Turci viru, dushu,
Ko pomamni u nozdärve pushu,
Jadnu çeljad po kuchi razgone
Potegnuvshi pushku ter govore:
Sad chu kroz te protirati sunce,
Po tom ajde kud chesh traxi sudce;
Akoli me pak privari sharka,
Neche hancxar, vesela mu majka!

Uplashi se na to Stareshina
Smeten dade Turcim shtogod ima,
Od strah plaçe kuchna domachica
Nju gledajuch plaçu mala dica. . . .
A kada se Turci vech naxderu,
Shto je gazda imo sve poxderu,
Jednoç oni svi piani odu
Nit zahvale gazdi niti Bogu;
Sve kuchane ostave u tugi
Jer se boje kad che dochi drugi.
I doisto: jedan jedva ode
Eto odma za njim drugi dojde,
Napriliku ode Haraçia,
Posli njega etoga Spahia,
Ol Spahia, ol druga Balia,
Sricha! ako nije kärvolia. —

Slushaj sestro josh ti njeshto kaxem,
Tako bila zdravo, ja nelaxem:
Turski sudaç ostane brez novca
Nejma zashto kupit on ni konca
Kamoli che kavu, shecher, jilo,
Pokraj toga gizdavo odilo:
Pravovirni pako lipo xivu
Kano bratja ljube se u miru,
Neche jedan drugog da otuxi
Svaki pazi, da se kom nestuxi,
Ako jedan drugog i uvridi
Scini, da to mnogo i nevridi.
Na svog brata dignuti *Kadiu* *)
Il Kadiu, ili *Pashaliu*,
Koino che njega oglobiti
I u siromashtvo oboriti,
Prashtja dakle svaki zarad Boga

*) Kadia zove se Sudac. — Pashalic jesu sluge Vezirske.

I ljubavi izkärnjega svoga;
Al Kadia to nemoxe tärpit,
Siromashtvo mora svoje kärpit,
Davshi oblast slugi opakomu
Oli Ciganinu prokletomu *)
Oruxana u Kärstjane shalje
Rekavshi mu: da netraxi dalje,
Nego pärvog bude gdi viditi,
Nek nastoi njega pogubiti,
Ili samo strashno obraniti,
Taj che uzrok njemu dosti biti,
Za kärstjansko misto oglobiti
U komu se bude to zgoditi.
Kada sluga opaçinu svärshi
Gospodarsku zapovid dovärshi,
Podigne se odma tam Kadia
I njekoliko sh' njime josh Baliah,
Za viditi tko je poginio,
Tko je take zloche uzrok bio.
Doshav k' mistu, gdi je kärv prolita,
Za uboicu on niti nepita,
Nego veli: Vala, bila, Vlasi,
Ja to vidim, daste odvech hasi,
Vashega se psi najili mesa
Platiche te samo pet, shest kesah.
I ovo sam Şeko ja vidila
Veoma se videch xalostila:
Poshten çovik po sokaku hodi,
Al poslushaj shto se njemu zgodi:
Kako turska dica njega spaze
Iz avlie na pút pbizlaze,
Zgrabiv jedni pritvärdo kamenje,
Drugi pako od zemlje grumenje

*) Nalazi se u Bosni Cigana ali su svi i naroda i vire turske.

Sa svih stranah na njega bacaju
Xalostnika strashno ter çvokaju,
Tako oni njega poçmu pratit
Govorechi: da jim mora platit
Ako hoche on imati mira,
I ak xeli prochi brez obzira.
Otac, mati diçe to gledaju,
Iz tog dogagjaja smij spravljaju,
Falech one koi s' udarili
Kärstjanina u glavu zgodili,
Nagovaraju ji na zlo gore
Dokle njima ovako govore:
Udri Sinko! cvala tebi ruka,
Neka pamti Vlashe, shto je muka! —
Ej! nesritni Tato i ti Majko,
Zashto dicu vi kvarite tako?
Usta vam se vasha izkrivila,
Iz neba vas strila udarila,
To vam xeli uçviljena Vila. — —

Josh i to sam vishe put vidila
Gledajuchi sasma xalostila:
Na sokaku kupi Turçin shtogod,
A tud pojde od Kärstjanah kogod,
Njega odma stvarju natovari,
Nit i malo zato Turçin mari
Shto Kärstjanin svoga posla ima,
Il toliko snaghe shto neima;
Da texinu moxe tu poniti
I do kuche balinske doniti. — —

I ovu sam nepravdu gledala
Od xalosti u sarçu predala:
Turski mesar marvinçe zakolje,
Pak prodade meso ponajbolje,
Kad ostane ono shtoj' härdjavo

I shto nebi jio isti djavo,
Uzmav Kärstjaninu baci na prag
I odma se on povrati natrag
Rekav: Vlashe! toliko je okah
Platit chesh mi ti toliko groshah *)
I siroma mora izplatiti
Nit se smie ikom potuxiti. . . .

Shta chu sestro vishe teb' kazivat?
Govorenje shtal chu produljivat?
Znaj, dabi se prie prinemogla,
Neg naçine sve izkazat mogla,
S' koim Turci progone Kärstjane,
Gotov xive turaju u jame. . . .
Al nemogu särdcu odoliti
Nekazavshi ovo nechu biti:
Da Balie najgore progone
Redovnike, otce pak duhovne,
Koji take muke pritärpishe,
Da se i nemoxe mislit vishe: e)
Jedni bishe na raxnju peçeni,
Drugi pako na peke sjeçeni,
Njeki bjexech silu, pogiboshe,
U vodi se oni potopishe;
Jedne Turci na kolac nabishe,
Druge pako na mihe zgulishe,
Joshter mnogi bishe istobani,
Po tärbuhu mnogi izshibani,
Jedni pak nemilo povezani
Bosonogi po snigu tirani:
Njeki od njih bishe probodeni
I na misto odmah ubijeni,

---

*) Grosh ima u sebi 40 paráh. Tri su grosha i po u Cvanciki.
e) Vid. Philip. ab Ochevia Epit. Vet. Bosn. pag. 87. seq. — Csevapovich Catal. Prov. Cap. pag. 218 seq.

Druge strashne rane dopadoshe
Privelike muke zadadoshe;
Najvishe jih u tavnici bishe
U njoj mnogo suzah ter prolishe.
O! primiti, i pridragi Boxe,
Tko to ikad priboliti moxe. —
Posestrimo kaxesh, da je Bosna
Od sveg svita nazvana ponosna:
Jer imade i bogastva mnoga
A imade joshter i brez toga
Mnoge druge plemenite dare
Svekolike od naravi dane,
Ali neznash kako putnik piva
Putujuchi gorom, i pripiva:
Nije blago srebro niti zlato,
Vech je blago, shto je komu drago.
Shto pak moxe bit čoviku draxe
Makar imo stanje i najstraxnje:
Neg sigurnost vlastitog xivota
Makar bio uboga sirota.
Ondi pako, gdi Balia vlada,
Gdi njegova zapovida brada,
U veliku svak je strahu vazda
Siromashak bio, bio gazda;
Shto che dakle srebro, shtoli zlato,
Shtol' imanstvo, shtoli drugo blago? —
Rike Bosni dike nezadaju,
Vech nevolje vishe uzmnoxaju;
Jerbo Sestro oko svake rike,
Vazda čuti jest putničke vike.
Jer na vodam nije vidit mosta
Od kad Bosna turska zemlja posta.

Shtol' spominjash Sestro ti Gradove
I njiove visoke zidove!

Da ti vidish Seko sad *Bobovac*,
Gdi po njemu zvirke lovi lovac,
Znám, dabi se värlo xalostila,
Ako nebi ti to i netila.
Ali da znash nijesu ni ostáli
Za Bobovcem mnogo zaóstali.
Shtol' spominjash Vilo *Sarajevo*,
Slushaj shtoje, kazat chu ti evo:
Sarajevo gnizdo jest od kuge,
Travnik kuge, josh i svake tuge.
Mislish *Jajce* da je sad onako,
U vrimena stara bishe kako
Kad u njemu Kralji pribivashe *)
Protivnike od njeg odbiashe.
Nije, nije Posestrimo mila
Ah! tako mi dushe i mog tila,
I Srebärnik ima samo ime,
Al lipotu staru nejma sh' njime,
Pokraj njega srebro nekopa se
Nego zvirka shumska travu pase,
Nit se zlato sada kopa igdi,
Samo gvozdje josh se kopa gdigdi,
Shtoli mislish, da je sada Rama?
Nije drugo, nego moja rana;
Nit je ishto drugo Banja-Luka,
Nego moja ter prigorka muka. —

Josh i ovo Posestrimo kaxem
I znaj bistro, da to ja nelaxem:

---

*) Bosna imalaje Kraljah vlastitih sedam. Imena njiova: *Tvärtko, Dabisha, Tvärtko II., Ostoja Kristich; Stipan Jablanovich, Toma Kristich, Stipan Kristich* od otçeva imena priimenom *Tomashevich* nazvan. — Vladali su Bosnom i drugim nikim Därxavam sedamdeset i sedam godinah. Pristolje imali su u Jajcu Pärvostojnom tada gradu cile Bosne. — Vid. Philip. ab Ochevja. — Kaçich. — Carol Du Fresne &c.

Evo jurvo ima tri stotine
Sedamdeset i dvi k' tom godine;
Odkad slavnu Bosnu Turçin uze
Mene Vilu natira na suze,
Da ja nisam xalostnia bila
Robinjica Bosankinja Vila,
Shto nesritnog ovoga vrimena *)
U kom neznam veche ni imena
U komu se strashno pomanishe
Turci, koji jur pomamni bishe,
Nemilomce na sve strane taru
Nit prashtjaju mladu niti staru. —

Projdime se dakle, Srimska Vilo,
Nastoj . . . nebili mi bolje bilo! . . .

Sada odi, da se zagärlimo,
Zagärlivshi, da se poljubimo;
Potezaj se zatim k' sinju moru
Primorkinje Vile bilu dvoru,
Posli pako nego dojdesh k' mistu,
Pozdravi mi Primorkinju istu
I ostále Posestrime mile
Sve po redu Ilirkinje Vile,
A najvishe mladu Horvatkinju
Nekm' negleda vishe u ovom kinju!
Pozdravi mi Sestro joshter sh' njima
Ti Apolla dragog Pobratima.

---

*) Odkad sadashnji Sultan Turski imenom Mahmud II. poçe nove uredbe Turcim davat, Turci pako nehtijuchi se njegovoj volji priloxiti, poçeshe se njemu opirati, i tako nesklad medju Turcim i Carom postade uzrok mnogiu progonstvah, koja Kärstjani moraju tärpiti.

Ja chu kukat kano kukavica
A privrachat kano lastavica,
Suze ronit kano udovica
I nabrajat kano sirotica
Dokle bude biti ovi kamen
Na kom sidim, makar ... uvik. Amen.

